

„Gondolatok köztéré”
A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és
szabályozása az egyes államokban

Szerkesztette:
Barzó Tímea
Czékmann Zsolt
Csák Csilla

„Gondolatok köztete”
A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő
kihívásai és szabályozása az egyes államokban

Szerkesztette: Barzó Tímea – Czékmann Zsolt – Csák Csilla

Miskolci Egyetemi Kiadó
2021

A kötet
az IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
JOGÁSZKÉPZÉS SZÍNVONALÁNAK EMELÉSÉT CÉLZÓ PROGRAMJAI
keretében valósult meg.

A kutatást
a MISKOLCI EGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARA
koordinálta.

Szerkesztő:
Czékmann Zsolt intézeti tanszékvezető, egyetemi docens
Prof. Dr. Csák Csilla dékán, intézetigazgató, egyetemi tanár
Dr. Heinerné Dr. habil. Barzó Tímea intézeti tanszékvezető, egyetemi docens

Általános lektor:
Prof. Dr. Stumpf István egyetemi tanár
Prof. Dr. Torma András egyetemi tanár

Technikai szerkesztő:
Dr. Cseh Gergely egyetemi tanársegéd
Dr. Halász Csenge PhD-hallgató

Szerzők:
Barta Judit – Čertický Mária (7. és 8. fejezetek)
Bartóki-Gönczy Balázs (I. és III. fejezetek)
Barzó Tímea – Halász Csenge (22., 23. és 24. fejezetek)
Buletsa Sibilla (21. fejezet)
Czékmann Zsolt – Ritó Evelin – Halász Csenge (14., 15. és 16. fejezetek)
Csák Csilla – Kriston Edit (19. fejezet)
Csáki-Hatalovics Gyula (20. fejezet)
Csehi-Kenderes Andrea (6. fejezet)
Fézer Tamás (2. és 3. fejezetek)
Görög Márta (4. fejezet)
Kokoly Zsolt (10. fejezet)
Koltay András – Papp János Tamás – Sorbán Kinga (I., II. és III. fejezetek)
Lapsánszky András (1. fejezet)
Mohai Máté (5. fejezet)
Nochta Tibor (9. fejezet)
Pribula László (11. fejezet)
Sápi Edit (18. fejezet)
Szőke Gergely (IV. fejezet)
Tóth András – Németh Szabolcs (13. fejezet)
Tóth Barbara (17. fejezet)
Zódi Zsolt (12. fejezet)

Kézirat lezárva:
2020. november

Tartalom

Miniszteri köszöntő.....	7
I. Általános kérdések – áttekintés	11
1. A médiaszolgáltatás és a közösségi média fogalmai, elhatárolása.....	11
2. A közösségi média típusai	19
3. A közösségi média európai uniós szabályozási környezete	24
4. A személyiségi jogok védelmének alapjai	30
II. Az online platformok magánszabályozása, felhasználási feltételei és magatartási kódexei.....	38
1. A jogi, ön-, társ- és magánszabályozás elhatárolása	38
2. A magánszabályozás, valamint az ön- és társszabályozási rendszerek működésének átláthatósága.....	44
3. A közösségi oldalak felhasználási feltételei és a platformok szabályozása	48
4. Lehetséges jövőbeni szabályozási modellek	59
III. Az európai uniós szabályozás és bírósági gyakorlat.....	69
1. Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv közösségimédia- platformokra vonatkozó rendelkezései	69
2. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv	78
3. Az online platformok <i>sui generis</i> szabályozása	84
4. A jogellenes tartalmak eltávolításának kötelezettsége	92
5. A joghatóság megállapítása a közösségimédia-platformokkal összefüggő ügyekben.....	97
6. A közösségi médiával kapcsolatos, személyiségi jogokat érintő strasbourgi joggyakorlat	100
7. Fellépési lehetőségek és kísérletek a <i>fake news</i> jelenséggel szemben	107
IV. A közösségi oldalak működése az európai adatvédelmi szabályozás tükrében.....	118
1. Bevezető gondolatok.....	118
2. A közösségi oldalak működésének adatvédelmi kérdései.....	120
V. A közösségi média szabályozása az egyes államokban.....	135
Magyarország	135
Egyesült Királyság	187
Írország.....	210
Németország.....	233
Ausztria	256
Franciaország.....	280
Szlovákia	307
Csehország	330
Lengyelország	353
Románia	378
Svédország	408
Finnország	433
Norvégia.....	450
Hollandia	470

Dánia	499
Belgium	518
Spanyolország	540
Olaszország	574
Svájc	596
USA	616
Oroszország	644
Kína	675
Japán	688
Dél-Korea	699

Németország

A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása Németországban

Görög Márta*

1. A közösségi média szabályozási környezetének áttekintése

A német jogban a médiajog gyűjtőfogalomként nyer értelmezést, amely alatt a média-piacra, a médiakultúrára és annak résztvevőire vonatkozó jogi keretrendszert értik.⁷⁵⁵ (A keretrendszert biztosító jogszabályokat a tanulmány melléklete tartalmazza.) A közösségi média fejlődését évek óta az egyre erőteljesebb reklámbevételek általi finanszírozás jellemzi. A hirdetési piac bevételeinek legnagyobb része már nem csak az újságokból és magazinokból tevődik össze.⁷⁵⁶ Mindehhez hozzájárul még az a körülmény is, hogy a hirdetési újságokkal és a magánrádiókkal új, kizárólag reklámbevételekből gazdálkodó versenytársak léptek a piacra. A német szakirodalom szerint mindez azzal a kockázattal is jár, hogy a reklámpiar befolyást gyakorol a közösségi média, a tömegkommunikációs eszközök által közvetített tartalomra.⁷⁵⁷

A médiajog a tömegkommunikáció jogrendjének példája a közösségi média közvetítésével.⁷⁵⁸ A társadalomtudományi fogalomértelmezés szerint a tömegkommunikáció négy kritérium mentén írható körül:⁷⁵⁹

1. a kommunikációs tartalom a kommunikátor által nem ismert nagy mennyiségű címzettnek kerül megosztásra (anonimitási ismérv);
2. a tömegkommunikációs tartalmak nyilvánosak, elvben mindenki számára elérhetőek abban az értelemben, hogy senkit sem zárnak ki a befogadásukból (nyilvánosság ismérv);
3. a kommunikátorok tipikusan komplex módon felépített szervezetek, míg a kommunikációs tartalom fogadói rendszeresen csak kevéssé azok, vagy csak kevés szervezethez tartoznak (szervezeti ismérv);

* Görög Márta: intézetvezető egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete.

⁷⁵⁵ Fischer, 2008: 10.

⁷⁵⁶ Branahl, 2013: 10.

⁷⁵⁷ Branahl, 2013: 10.

⁷⁵⁸ Paschke, 1993: 6.

⁷⁵⁹ Paschke, 1993: 6.

4. a tömegkommunikációs folyamat – ellentétben az egyéni kommunikációval praktikusán megoldható.

A kommunikátorok aktívan alakítják a kommunikációs folyamatot, míg a címzettek többé-kevésbé passzív módon fogadják azt. Nincs kommunikáció a kommunikátorok és a címzettek között (linearitás ismérve).

A médiajog a tömegkommunikáció valamennyi megjelenési formáját magában foglalja. A fenti négy ismérve – hasonlóan a médiajog kifejezéséhez – nem egy kötelező érvényű jogi meghatározásból származik, hanem a médiatörvény tárgykörének az elismerésén alapul.

A sajtó fogalma az egyes tagállami sajtótörvényekben a nyomtatott sajtóra korlátozódik,⁷⁶⁰ legfontosabb sajtótermékként az újságokat és a folyóiratokat nevesítve. A sajtótermék fogalmába beleértendőek a könyvek mellett a prospektusok, a klasszikus nyomtatott produktumok, vagy éppen a CD-ROM-on, vagy DVD-n megjelent tartalmak. Kérdéses volt, hogy helyénvaló-e minden internetes kommunikációt kizárni a sajtó egyszerű jogi kifejezéséből, és így a nemzeti sajtójog hatálya alól. Az internetes szolgáltatást, illetve terméket nyújtó, klasszikus sajtótevékenységet nem folytatók nyilvánvalóan kizártak alóla. A német sajtónak is volt azonban olyan időszaka, amikor a nagy kiadók a nyomtatott publikáció mellett online is megjelentek, amikor is valóban kérdéses volt, miért tartozik a két magatartás eltérő szabályozási környezet alá.

A nyomtatott és az online publikációk egységes szabályozása irányába az első lépést két tagállam – Saarland és Rheinland-Pfalz – tette meg, amely a tagállami sajtótörvényét hatályon kívül helyezte és egy átfogó médiatörvényt léptetett életbe.⁷⁶¹ A rheinland-pfalzi tartományi gyűlés 2005 januárjában fogadta el az új médiatörvényt, amely a rádió-, sajtó-, médiaszolgáltatókra vonatkozó szabályokat tartalmazza és az addigi tartományi sajtó- és rádiótörvényt váltotta fel. A novella alapvető célja az elektronikus és nyomtatott sajtó egységes jogi keretrendszerének megalkotása volt.⁷⁶²

⁷⁶⁰ Hamburgisches Pressegesetz vom 29 Januar 1965. § 7.; Gesetz über die Presse Baden-Württemberg vom 14 Januar 1964 § 7. (1) Druckwerke im Sinne dieses Gesetzes sind alle mittels der Buchdruckerpresse oder eines sonstigen zur Massenherstellung geeigneten Vervielfältigungsverfahrens hergestellten und zur Verbreitung bestimmten Schriften, besprochenen Tonträger, bildlichen Darstellungen mit und ohne Schrift, Bildträger und Musikalien mit Text oder Erläuterungen.; Bayerisches Pressegesetz Art. 6.; Berliner Pressegesetz vom 15 Juni 1965 § 6.

⁷⁶¹ Saarländisches Mediengesetz vom 27 Februar 2002; Landesmediengesetz (LMG) [Rheinland-Pfalz]. vom 4. Februar 2005 (GVBl. S. 23); 2018-ban új tartományi médiatörvény került elfogadásra. Landesmediengesetz vom 19. Dezember 2018 (GVBl. 2018, 431). Dieses Gesetz dient der Umsetzung der Richtlinie 2002/22/EG des Europäischen Parlaments und des Rates vom 7. März 2002 über den Universaldienst und Nutzerrechte bei elektronischen Kommunikationsnetzen und -diensten (Universaldienstrichtlinie) (ABl. EG Nr. L 108 S. 51).

⁷⁶² Sonnia Wüst: Neues Mediengesetz für Rheinland Pfalz. *MMR Zeitschrift für IT-Recht und Digitalisierung*, 2005, Heft 3, <https://rsw.beck.de/cms/?toc=MMR.ARC.200503&docid=140946> (2020. 05. 07.).

2. A nyilvánosság értelmezése, a véleménynyilvánítás és szólásszabadság közjogi (alkotmányos) valamint a személyiségi jogok magánjogi metszetében

Az újságírók és a szerkesztőségek olyan nagy jelentőséggel bírnak, hogy sokan a kormány, a parlament és az igazságszolgáltatás mellett „*negyedik hatalomnak*”, „*negyedik hatalmi ágának*” nevezik őket. A *Német Szövetségi Köztársaság* Alaptörvényének 5. cikke garantálja a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságát.⁷⁶³ Az információs szabadság a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságával egyenértékű, független alapvető jog.⁷⁶⁴ Az információs szabadság nem jelent többet és kevesebbet, mint „*tájékoztatáshoz való jogot*”.⁷⁶⁵

A sajtószabadság valamennyi médiamunkatársat megilleti, nem függ az újság, vagy a weboldal forgalmától, vagy éppen a kattintási aránytól.

Az információs szabadság nemcsak egyenértékű a véleménynyilvánítási és sajtószabadsággal, hanem azok párjaként ugyanolyan meghatározó a demokratikus rend számára. „*(...) (a) A modern ipari társadalomban az információk birtoklása létfontosságú az egyén társadalmi helyzete szempontjából. (...) Az információ növekedésével a polgár felismeri a politikai interakciókat és azok létfontosságúságát, és következtetéseket vonhat le ezek alapján.*”⁷⁶⁶

Az online médiában jogellenesen közzétett információk nyilvánosságával kapcsolatban felmerül, hogy fennáll-e az információkkal kapcsolatos jogos közérdek. A személyes életkörülményekről való tudósítást és az érintett személy anonimitási érdekeit egyensúlyba kell hozni a nyilvánosság tájékoztatási érdekeivel.

3. A személyiségi jogvédelem szabályainak érvényesülése a közösségi médiában

3.1. Képmás védelme

A képmás az online térben az általános média- és magánjogi képmásvédelmi szabályok⁷⁶⁷ szerint részesül védelemben. A szabályozási keretrendszer a természetes személy rendelkezési jogi hatású jogosultságaként értelmezi a képmás terjesztésének és nyilvános kiállításának a jogát.⁷⁶⁸ A német legfőbb bírói fórum, a *Bundesgerichtshof* (BGH) az 1954-ben meghozott, ún. *Leserbrief* ítéletében ismerte el első alkalommal az

⁷⁶³ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland 5. § (1) bekezdés: „Jeder hat das Recht seine Meinung in Wort, Schrift und Bild frei zu äußern zu verbreiten und sich aus allgemein zugänglichen Quellen ungehindert zu unterrichten. Die Pressefreiheit und die Freiheit der Berichterstattung durch Rundfunk und Film werden gewährleistet. Eine Zensur findet nicht statt.”

⁷⁶⁴ BVerfGE 27, 71, (81) – Leipziger Volkszahlung.

⁷⁶⁵ BVerfGE 27, 71, (81) – Leipziger Volkszahlung.

⁷⁶⁶ BVerfGE 27, 71, (81) – Leipziger Volkszahlung.

⁷⁶⁷ Általában a témához: Eglinski, 2017.

⁷⁶⁸ Ulmer, 2013: 31.

általános személyiségi jogot az Alaptörvény 1. és 2. §-ai⁷⁶⁹ által alkotmányosan garantált alapjogként és egyúttal a BGB 823. § (1) bekezdése szerint védelemben részesített „sonstiges Recht”-ként (egyéb jogként).⁷⁷⁰ Az általános személyiségi jog generálklauzula szintű szabályai jelennek meg a Kunsturhebergesetz (KUG)⁷⁷¹ képmáshoz való jogot, mint „különleges személyiségi jogot” szabályozó 22. és 23. §-aiban,⁷⁷² amire alapozottan meghozott számtalan bírósági ítélet egy többszintű védelmi koncepciót épített fel. A koncepció egyik lehetséges magyarázata az, hogy a nyilvánosság számára ismeretlen személyek, valamint a közéleti szereplők számára egyaránt a képi ábrázolások általában súlyosabb sérelmet generálnak, mint a szavak.⁷⁷³

E felfogáson alapulva a BGH állandó ítélkezési gyakorlata szerint a képek nyilvánosságra hozatalának elfogadhatóságát a KUG 22., 23. §-ainak fokozatos védelmi koncepciója alapján kell megítélni.⁷⁷⁴ A védelmi koncepció azon a felfogáson nyugszik, hogy a személyes jogok érintettsége csak akkor állapítható meg, ha az ábrázolt személy felismerhető,⁷⁷⁵ individualizálható,⁷⁷⁶ a jogsértés személyre szabható.⁷⁷⁷

A KUG 22. § (1) bekezdése alapján a képmás egy, vagy több személy ábrázolása, amely harmadik felek által felismerhető módon mutatja be a személy külső megjelenését.⁷⁷⁸ A képmásfogalomba nem kizárólagosan a szűk értelemben felfogott portrék szubszumálhatóak, képmásként értelmezettek a fotográfiák, fotómontázsok, filmbeli

⁷⁶⁹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

1. § (1) Az emberi méltóság sérthetetlen. Tiszteletben tartása és védelme minden állami szerv kötelessége.

(2) A német nemzet elkötelezett a sérthetetlen és elidegeníthetetlen emberi jogok iránt, amelyek a világ minden emberi közösségének, a béke és az igazságosság alapját képezik.

(3) A következő alapvető jogok a jogalkotás, a végrehajtó hatalom és az ítélkezési gyakorlat számára közvetlenül érvényesülő jogot képeznek.

2. § (1) Mindenkinek joga van személyiségének szabad kibontakozásához, feltéve, hogy nem sérti mások jogait, és nem sérti az alkotmányos rendet vagy az erkölcsi törvényt.

(2) Mindenkinek joga van az élethez és a testi integritáshoz. Az ember szabadsága sérthetetlen. Ezeket a jogokat csak a törvény korlátozhatja.

⁷⁷⁰ BGHZ 13, 334 – Leserbrief; BGB 823. § (1) bek.: „Aki szándékosan vagy gondatlanul megsérti mások élethez, testi épséghez, egészséghez, szabadsághoz való jogát, kárt okoz más vagyonaiban, vagy megsért bármely más jogot (ein sonstiges Recht), köteles az ebből eredő károkat megtéríteni.”

⁷⁷¹ Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie.

⁷⁷² BGHZ 20, 7, 11 – Caterina Valente.

⁷⁷³ EGMR v. 07. 02. 2012 – 40660/08, NJW 2012, 1053, 1056 – von Hannover/Deutschland Nr. 2; BVerfG v. 10. 06. 2009 – 1 BvR 1107/09, NJW 2009, 3357; OBERLANDESGERICHT KÖLN / Az. 15 U 132/18 / Urteil vom 21. 02. 2019.

⁷⁷⁴ Vö. BGH 8. April 2014 – VI ZR 197/13 – Rn. 8., 6. März 2007 – VI ZR 51/06 – Rn 9.

⁷⁷⁵ Helle, 1990: 93.; Schertz, 1997: Rn. 311.

⁷⁷⁶ BAG Urteil vom 19. 2. 2015 – 8 AZR 1011/13 [14].

⁷⁷⁷ BAG Urteil vom 19. 2. 2015 – 8 AZR 1011/13 [20].

⁷⁷⁸ Helle, 1990: 91.; Személyek olyan ábrázolásaként definiált, „die deren äußere Erscheinung erkennbar wiedergeben”. BGHZ 26, 349 (351) – Herrenreiter.; BGH, Urt. v. 1. 12. 1999 (I ZR 226/97), NJW 2000, 2201, 2202.

ábrázolások, újságok, festmények, karikatúrák, az olyan háromdimenziós ábrázolások, mint a szobrok, plasztikák, babák, amelyek egy valódi személy arcvonásait hordozzák.⁷⁷⁹ Felismerhetőséget hordoz az ábrázolt tipikus alakja, ruházata, frizurája, gesztikulációja, a kép kísérőszövege, vagy éppen az ábrázolási környezet.⁷⁸⁰ A képmásjelleg megállapítása szempontjából közömbös, hogy melyik identifikáló elem alapján ismerhető fel az ábrázolt személy.⁷⁸¹

A képmás az alkotmányos követelményekkel,⁷⁸² valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélkezései gyakorlatával⁷⁸³ összhangban álló állandó bírósági jogalkalmazási gyakorlat alapján elvileg csak az érintett személy beleegyezésével terjeszthető.⁷⁸⁴ A KUG nem ír elő formális követelményeket a hozzájáruláshoz. A KUG felhatalmazása alapján a hozzájárulás informálisan, vagy implicit módon egyaránt megadható.⁷⁸⁵ A hallgatóságos beleegyezés akkor alkalmas joghatás kiváltására, ha az érintett személy magatartása egyetértésként értelmezhető a nyilatkozat objektív kedvezményezettje irányába. A hallgatóságos hozzájárulás hatékonyságának előfeltétele általában az, hogy az érintett személy tisztában legyen a közzététel céljával, típusával és terjedelmével.⁷⁸⁶ A képfelvétel engedély nélküli nyilvánosságra hozatala a BGB 823. § (1) bekezdése által védett általános személyiségi jog sérelmét alapozza meg.⁷⁸⁷

A KUG 23. §-a tartalmazza az általános képmásvédelmi szabály alóli kivételeket. A KUG 23. § (1) bekezdése alapján hozzájárulás nélkül terjeszthetőek és megjeleníthetőek a 1) Portrék a kortárs történelem területéről; 2) Képek, amelyek fókusza a táj, vagy más hely, ahol az emberek csak „kiegészítőként” jelennek meg; 3) Képek összejövetelekről, eseményekről, amelyeken az ábrázolt személyek vesznek részt; 4) Portrék, amelyeket nem rendelésre készítenek, feltéve, hogy a terjesztés, vagy a kiállítás nagyobb érdeklődést mutat a művészet, mint az ábrázolt személy iránt.

A képmásvédelem magánjogi eszközeinek alkalmazása feltételezi a fotó terjesztését, vagy nyilvános hozzáférhetővé tételét. A bírósági gyakorlat alapján ez utóbbi fordulat megvalósul a képek interneten való elérhetővé tételével is.⁷⁸⁸

⁷⁷⁹ Helle, 1990: 98.; Schertz, 1997: Rn 311; Jogalkalmazási gyakorlatban: OLG Karlsruhe AfP 2010, 591.

⁷⁸⁰ BGH NJW 65, 2148; OLG Nürnberg GRUR 70, 40.

⁷⁸¹ OLG Stuttgart AfP 2014, 352.

⁷⁸² BVerfGE 120, 180, 201.

⁷⁸³ EGMR NJW 2004, 2647; 2006, 591 és NJW 2012, 1053, 1058.

⁷⁸⁴ KUG 22. § 1. mondat: „Bildnisse dürfen nur mit Einwilligung des Abgebildeten verbreitet oder öffentlich zur Schau gestellt werden.”; BGH, Urteil vom 11. 11. 2014 – VI ZR 9/14; LG Berlin.

⁷⁸⁵ BGH GRUR 2005, 74, 75 – Charlotte Casiraghi II; LAG Schleswig-Holstein 23. Juni 2010 – 3 Sa 72/10 – Rn. 25; OLG München Urteil vom 01. 03. 2018 29 U 1156/17; BGH, Urt. v. 28. 9. 2004 (Az. VI ZR 305/03), GRUR 2005, 74, 75.

⁷⁸⁶ OLG Hamburg AfP 2012, 166; OLG München ZUM 2009, 429; OLG Karlsruhe ZUM 2006, 568; OLG München Urteil vom 01. 03. 2018 29 U 1156/17.

⁷⁸⁷ BGH NJW 957, 1315, 1316 – Spätheimkehre; BGH NJW 1966, 2353 – Vor unserer eigenen Tür

⁷⁸⁸ Schertz, 2019: 225.

Az általános szabályon túlmutató, az érintett személy hozzájárulása nélküli, normatív szabályozáson alapuló felvétel-felhasználási esetkörök nem abszolútak, korlátjukat képezi az ábrázolt személy, illetve halála esetén a hozzátartozó jogos, különleges védelemre jogosító érdeke.⁷⁸⁹ Így ha a kép nem hátrányos, vagy sértő, úgy az érintett személy beleegyezése nélküli közzététel nem minősül jogsértőnek, az ábrázolt személy képmáshoz való joga nem szenved sérelmet.⁷⁹⁰ A KUG 23. §-ában foglalt alapelv az ábrázolt személy személyiségi jogának védelme érdekében egy fontos korrekció, amely előírja az érdekek mérlegelését a KUG 23. § (1) bekezdésének 1–4. pontjai szerinti kivételes jogi helyzetekben. A KUG 23. § (2) bekezdésében foglalt korrekció alapján konkrét esetben a bíróság egy korábbi, 2014 nyarán lezajlott, a közlekedési lámpák rendszerének kiépítéséről szóló nyilvános rendezvényen készült fényképfelvétel négy évvel későbbi, egy párt Facebook rajongói oldalán való megjelentetése kapcsán megállapította a felvétel jogellenes nyilvánosságra hozatalát. Az ítéleti indokolás szerint „*az ábrázolt személyek érdeke annak biztosítása, hogy a Facebook rajongói oldalán ne jelenjen meg olyan fotó, amelyen egyedileg beazonosíthatóak. (...) Ezért a fénykép közzététele a rajongói oldalon, a Facebookon a KUG 23. § (2) bekezdésének megfelelően nem engedélyezett.*”⁷⁹¹

A KUG 23. § (1) bekezdése alapján a képfelvétel az érintett személy hozzájárulása nélkül nyilvánosságra hozható és terjeszthető, ha a képfelvétel kortörténeti jellegű, a kortárs történelmet mutatja be. Általános társadalmi érdekű kérdéseket is magában foglal annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a felvétel kortörténeti jellegűnek minősíthető-e. A judikatúra alapján idetartoznak a regionális, vagy helyi jelentőségű események is. A BGH ilyennek értékelte például egy lakóközösség évente megrendezésre kerülő fesztiválját is az ott készített felvételek felhasználása kapcsán.⁷⁹² A képfelvétel felhasználásának korlátját képezi az arányosság elve, különösen a szórakoztató tartalom esetében.

A KUG 22. és 23. §-aiban foglalt kivételi körök és az ítélkezési gyakorlat szerint bizonyítani szükséges a személy képének közzétételét,⁷⁹³ különösen azért, mert a

⁷⁸⁹ KUG § 23 (2) bek.; BGH 2014. 04. 08. Urteil – VI ZR 197/13.

⁷⁹⁰ BGH 2014. 04. 08. Urteil – VI ZR 197/13.

⁷⁹¹ VG Hannover Urteil vom 27. 11. 2019 – 10 A 820/19 = BeckRS 2019, 31874 Rn. 41, 42.

⁷⁹² BGH 2014. 04. 08. Urteil – VI ZR 197/13 Az ítélet szerint „[a] képek a bérlői fesztivál jeleneit tükrözik, amelyek a fiatal és idős emberek harmonikus összejövételét mutatják be boldog és nyugodt légkörben. (...) A bérlői fesztivál helyi társadalmi jelentőségű esemény. (...) Az alperes alapvetően arra is jogosult, hogy beszámoljon az ilyen történelmi eseményekről a társadalmi szférából, ha információs brosrát bocsát ki; mert egy ilyen brosrúra szintén a média része. (...) Az alperes képe a bérlői fesztiválról a bérlőknek szól tájékoztató brosrúrában fontos funkciót tölt be, mivel egy ilyen fesztivál jószomszédi kapcsolatokat tart fenn és teremt. A beszámoló azt a benyomást kelti, hogy a lakótársak kényelmesen érzik magukat a lakásszövetkezetben, és érdemes ott tagnak vagy bérlőnek lenni.”

⁷⁹³ GRUR 2018, 964.

puszta szóbeszédhez viszonyítva általában a személyes szférába való erősebb beavatkozást jelent, ha valaki rögzíti egy személy megjelenését egy fotón, elérhetővé teszi és bemutatja azt a nagyközönség számára.⁷⁹⁴

Mindenesetre az ábrázolt személy hallgatólagos hozzájárulása nélkül is jogszerű a KUG 23. § (1) bekezdése alapján egy hírességek részére szervezett partin egy promóciós ügynökség felkérésére cigarettát áruló hostessről az egyik internetportálon megjelentetett fotó, ha a hírességek partija kortörténeti eseménynek minősül,⁷⁹⁵ figyelemmel az általános szabály alóli kivételre.

3.2. Jó hírnév, becsület védelme

A témához kapcsolódó egyik precedens per alapjául szolgáló tényállás Angela Merkel kancellár 2015. szeptember 10-én, a berlin-spandauai menekültotthonban tett látogatása alkalmával készített selfie-hez kapcsolódik. A selfie-t ismeretlenek használták fel különösen Brüsszelben, Würzburgban és Ansbachban bekövetkezett terrorista támadások elkövetésével vádolva a selfie-n ábrázolt személyt. 2016. december végén egy „grafikát” tölthettek fel az alperes portáljára, amely a következő címet tartalmazta: „*Hajléktalanok gyűjtogattak. Merkel 2015-ben az elkövetők egyikével selfie-zett!*” Bal oldalon a selfie-s fotót, jobb oldalon a gyűjtogatás három elkövetőjének fotóját tüntették fel akként, hogy az „*elkövető*” fejét piros nyíllal jelölték, hamisan állítva, hogy az a selfie-t készítő felperes volt. A bíróság ítélete szerint, a Telemediengesetz (TMG) 10. §-a szerint a szolgáltató csak akkor felel a felhasználó számára általa tárolt, harmadik személyre vonatkozó információért, ha tisztában van a jogellenes cselekedetekkel vagy információkkal, és nem cselekedett haladéktalanul az információk eltávolítása vagy az azokhoz való hozzáférés blokkolása érdekében. Ha a „*Host Providert*” értesítik a törvény egyértelmű megsértéséről, akkor nemcsak az adott ajánlatot kell blokkolnia, hanem óvintézkedéseket kell tennie annak biztosítása érdekében, hogy ne történjen más alapvető jogsértés. (...) (Az azonban) nem várható el, hogy a szolgáltató manuálisan ellenőrizze a tartalmat. Elegendő, ha a szolgáltató olyan szűrőszoftvert biztosít, amely fel tudja fedezni a gyanús eseteket.⁷⁹⁶

A *Fake News (álhírek)* olyan szándékosan hamis ténybeli állítások, amelyeket véleménynyilvánítás – főként politikai jellegű – manipulációja céljából terjesztenek, különösen a közösségi hálózatokban. A Fake News elsődleges céltáblái a politikusok. Ha a tényállítások konkrét utalást tartalmaznak, vagy éppen összefüggésbe hozhatóak konkrét személlyel, s egyben becsületet sértőek, úgy az érintett személy a BGB 1004. § (1) bekezdése, valamint 823. § (1) bekezdése alapján a Fake News szerzőjétől követelheti a bejegyzés, posting törlését. A szándékos hazugságok, valamint a kifejtésük időpontjában

⁷⁹⁴ Oberlandesgericht Köln / Az. 15 U 132/18 / Urteil vom 21. 02. 2019.

⁷⁹⁵ BGH, Urteil vom 11. 11. 2014 – VI ZR 9/14; LG Berlin =BGH NJW 2015, 1450 – Hostess auf Eventportal.

⁷⁹⁶ LG Würzburg Urteil vom 07. 03. 2017, 11 O 2338/16 UVR Leitsatz 2., 3.

bizonyítottan valótlan tényállítások nem élvezik a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét [Alaptörvény 5. § (1) bekezdése].⁷⁹⁷ A TMG 10. §-a szabályozza azokat a feltételeket, amelyek mellett a Twitter, a Facebook jogilag felelőssé tehető a felhasználói hozzászólásokért. A TMG 10. §-a alapján „[a] szolgáltató az egyes felhasználók számára tárolt/elmentett idegen információért nem tartozik felelősséggel, feltéve hogy 1. nincsen tudomása a jogellenes cselekményről vagy információkról, továbbá kártérítési igény esetén nem ismernek semmilyen tény vagy körülményt, amelyből a jogellenes cselekmény vagy az információ nyilvánvalóvá válik, vagy 2. a jogellenes cselekményről, információ-ról való tudomásszerzést követően haladéktalanul eltávolították az információt, vagy az információkhoz való hozzáférést blokkolták. Az 1. pont nem alkalmazandó abban az esetben, ha a felhasználó alárendelt a szolgáltatónak, vagy pedig ő felügyeli.”

3.3. Magánélet védelme

A német jog különbséget tesz a privát szféra és az intim szféra között. A privát szféra fogalmi köre széles körű, ugyanakkor nehezen lezárható. Magában foglalja a személy fizikai és szellemi integritását, az identitás számos szempontjára, mint például a kereszt- és utónévre is kiterjedhet. Ezen kívül olyan személyes információkat ölel fel, melyekről az érintett személy észszerűen feltételezheti, hogy beleegyezése nélkül nem hozzák nyilvánosságra, nem használják fel.⁷⁹⁸ Az ábrázoláshoz kapcsolódó személyiségi jogok sérelmének súlya növekszik, ha az érintett személyt hozzájárulása nélkül magánéleti szituációban ábrázolja a felvétel.⁷⁹⁹ Az intim szféra fogalmának nincs jogi meghatározása. Vannak olyan felfogások, mely szerint az intim szféra a gondolatok, érzelmek belső világa, a kívülről nem észlelhető egészségi állapot és a szexuális szféra. Mivel az intim szféra abszolút védelmet élvez és az emberi méltóság része,⁸⁰⁰ általában arányossági mérlegelésnek nem lehet tárgya.⁸⁰¹ Ez azonban csak akkor érvényesül, ha az érintett személy titokban szeretné tartani például a szexualitását.⁸⁰² A fentiek alapján tilos beszámolni a politikus, vagy a híresség betegségének típusáról.⁸⁰³ Az önrendelkezési jog magában foglalja az érintett személy fizikai és pszichológiai integritását. A személy fizikai, pszichés integritása nem értelmezhető a magánélet összetevőjeként, ha a magatartás például egy

⁷⁹⁷ BVerfG NJW 1980, 2072, 2073 – Böll.

⁷⁹⁸ EGMR NJW 2017, 2891, 2892 – Kahn/Deutschland; EGMR NJW 2018, 3083, 3084 – Fuchsmann/Deutschland.

⁷⁹⁹ BVerfG GRUR 2017, 842, 843 – Gehweg-Foto.

⁸⁰⁰ BVerfG NJW 2000, 2189.

⁸⁰¹ BVerfG MMR 2009, 683.

⁸⁰² BGH ZD 2012, 130.

⁸⁰³ BGH ZUM-RD 2012, 583.

modell,⁸⁰⁴ vagy pornósztárs⁸⁰⁵ meztelenségét, vagy szerelmi kapcsolatát érinti. Ugyanakkor az intim és a magánszféra közötti különbségtétel nem mindig egyértelmű.

Az elektronikus levél reklámozási célú, címzett hozzájárulása nélküli felhasználása a magánélethez való jogba, s ezáltal az általános személyiségi jogba való jogellenes beavatkozásnak minősül. Az e-mailes ügyfél-elégedettségi felmérés a (közvetlen) reklámozás fogalma alá tartozik még akkor is, ha az e-mail tartalmát képezi egy korábban vásárolt termékről kibocsátott számla.⁸⁰⁶ Az alapul fekvő tényállás szerint felperes a 2016. május 9-én, az Amazonon keresztül rendelt ultrahangkészülék vásárolásáról csak 2016. május 24-én kapta meg a számlát a „*Számla az Amazon megrendeléséről ...*” című e-mailben a következő tartalommal:

„Tisztelt Hölgyem/Uram, mellékelve küldöm számláját PDF formátumban. Köszönjük vásárlását. Fiatal cég vagyunk, ezért támaszkodunk a jó minősítésre. Ezért, ha elégedett volt szolgáltatásunkkal kérjük, 5 csillagos besorolást adjon vásárlásához. Panasz esetén, kérjük, vegye fel velünk a kapcsolatot. Értékeléshez: egyszerűen jelentkezzen be a következő link segítségével, és nyújtson be pozitív, öt csillagos minősítést (...). ”

A felperes arra hivatkozott, hogy az e-mailben kéretlen, illegális hirdetést küldtek számára, mely sérti a magánélethez való általános személyiségi jogát.

3.4. Adatvédelem

Az adatvédelem-közösségi média párosításában is az adott személyt a saját adataihoz kapcsolatan megillető önrendelkezési jog, mint alapvető elvárás játszik központi szerepet.

Az Általános adatvédelmi rendelet⁸⁰⁷ (GDPR) 2018. május 25. napjával váltotta fel a húszéves 95/46/EG adatvédelmi rendeletet. A KUG-előírásoknak a GDPR hatálybalépése óta való alkalmazhatósága ellentmondásos. Elvileg a GDPR elsőbbséget élvez a nemzeti szabályozásokkal szemben, mivel az európai jog elsőbbséget élvez a nemzeti szabályozásokhoz képest.⁸⁰⁸ A KUG 22., 23. §-ait csak akkor lehet alkalmazni, ha az megfelel a GDPR 85. cikkében foglaltaknak.⁸⁰⁹

A GDPR 85. cikk (2) bekezdésének értelmében az EU tagállamai eltéréseket, vagy kivételeket határozhatnak meg – többek között – a GDPR II. fejezetétől (és így a 6. cikktől is), ha ez szükséges ahhoz, hogy a személyes adatok védelméhez való jogot össze lehessen egyeztetni a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz

⁸⁰⁴ LG Düsseldorf ZUM-RD 2012, 407,

⁸⁰⁵ BGH ZD 2012, 130.

⁸⁰⁶ BGH, Urteil vom 10. 7. 2018 – VI ZR 225/17.

⁸⁰⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete.

⁸⁰⁸ BVerfG, 2015. 12. 15-i határozat - 2 BvR 2735/14 -, juris. Rn. 37 ff. m. w. N.; EuGH, Urteil vom 15. 7. 1964 – Rs. 6.64 - Costa / E.N.E.L, juris.

⁸⁰⁹ VG Hannover Urteil vom 27. 11. 2019 - 10 A 820/19 = BeckRS 2019, 31874 Rn. 34; GDPR 85. cikk. A személyes adatok kezelése és a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való jog.

való joggal.⁸¹⁰ Ez a lehetőség azonban csak a személyes adatok újságírási célból, illetve tudományos, művészi, vagy irodalmi kifejezés céljából végzett kezelésére korlátozódik. Ezekben az esetekben a KUG 23. §-a „felülírhatja” a GDPR 6. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott fordulatokat.

Az újságírás fogalmát tágan kell értelmezni.⁸¹¹ Az újságírás az újságírók sajtóban, az online médiában, vagy rádióban kifejtett, nyilvánosságnak szánt újságírói munkáját foglalja magában.⁸¹² Az önarcképként szolgáló képes kiadványokat ugyanakkor már nem lehet az újságírási célokra való feldolgozásnak minősíteni.⁸¹³

A KUG 23. § (1) bek. 3. pontjában foglalt feljogosítás különösen különböző összejöveteleket, mint például demonstrációkat, sporteseményeket, koncerteket, karneváli felvonulásokat, konferenciákat, pártgyűléseket, esküvőket és temetéseket ölel fel. A kivétel-rendezvények szűrője az, hogy nem az egyes emberek, hanem maga a folyamat áll az ábrázolás fókuszában. A judikatúrából levonható gyakorlat alapján sok embernek kell a felvételen szerepelnie ahhoz, hogy ne az egyén legyen a meghatározó, ne az egyén emelkedjen ki a felvételen.

Az, hogy az online portálon – olyan közösségi hálón, mint például a Facebook, vagy éppen a WhatsApp – közzétett felvétel további felhasználása megengedett-e, jogszerű-e, attól az általános kitételtől függ, hogy a felvétel nyilvánosságra hozatala maga az ábrázolt személy, vagy az ábrázolt hozzájárulásával egy harmadik személy által történik, s a hozzájárulás alá tartozik-e. Az ilyen hozzájárulást nélkülöző, harmadik személy

⁸¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet).

GDPR 85. cikk (2) bek. A személyes adatok újságírási célból, illetve tudományos, művészi vagy irodalmi kifejezés céljából végzett kezelésére vonatkozóan a tagállamok kivételeket vagy eltéréseket határoznak meg a II. fejezet (elvek), a III. fejezet (az érintett jogai), a IV. fejezet (az adatkezelő és az adatfeldolgozó), az V. fejezet (a személyes adatok harmadik országokba vagy nemzetközi szervezetek részére történő továbbítása), a VI. fejezet (független felügyeleti hatóságok), a VII. fejezet (együttműködés és egységesség) és a IX. fejezet (az adatkezelés különös esetei) alól, ha e kivételek vagy eltérések szükségesek ahhoz, hogy a személyes adatok védelméhez való jogot össze lehessen egyeztetni a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való joggal.

⁸¹¹ GDPR (153) preambulumbekkezdés: „(...) *Helyénvaló, hogy a kizárólag a személyes adatoknak az újságírás, a tudományos, a művészi vagy az irodalmi kifejezés céljából végzett kezelése eltérés tárgyát képezze vagy mentesüljön az e rendelet egyes rendelkezéseiben szereplő követelmények alól, ha ez ahhoz szükséges, hogy a személyes adatok védelméhez való jogot a véleménynyilvánítás szabadságához és tájékozódáshoz való joggal összeegyeztessék, amelyet a Charta 11. cikke biztosít. Ez alkalmazandó különösen a személyes adatok audiovizuális területen, valamint a hírarchívumokban és sajtókönyvtárakban történő kezelésére. (...) A véleménynyilvánítás szabadságához való jog minden demokratikus társadalomban fennálló jelentőségének figyelembevételére érdekében az e szabadsághoz tartozó olyan fogalmakat, mint az újságírás, tágan kell értelmezni.*”

⁸¹² VG Hannover Urteil vom 27. 11. 2019 – 10 A 820/19 = BeckRS 2019, 31874 Rn. 36.

⁸¹³ Lauber-Rönsberg – Hartlaub, 2017: 1057, 1061.

általi felvételkedzés jogellenes és nem lehet a felvételt továbbterjeszteni, valamint nyilvánosság számára hozzáférhetővé tenni.⁸¹⁴

Az ábrázolt személy általi beállítás kapcsán a további felhasználás megengedhetősége attól függ, hogy a beállítás magában foglalja-e a további felhasználáshoz kapcsolt hallgatólagos hozzájárulást, vagy sem. A kérdés megítéléséhez differenciálni szükséges. Ha a fénykép egy zárt felhasználói portálra került elhelyezésre, úgy a további felhasználásra/terjesztésre vonatkozó hallgatólagos hozzájárulás csak ezen zárt portál vagy csoport (baráti, vagy ismeretségi kör) számára megengedett.⁸¹⁵ Ha a felvétel egy nyílt és bárki számára hozzáférhető portálra kerül elhelyezésre, úgy a további felhasználás az ábrázolt hallgatólagos hozzájárulása alapján megengedett. Így egy fénykép Facebook-profilba való elhelyezése, közösségi hálón fiókba való feltöltése a keresőmotor általi hozzáféréshez,⁸¹⁶ illetve a fénykép keresőmotor általi terjesztéséhez való hallgatólagos hozzájárulásnak minősül.⁸¹⁷ Bárki, aki a közösségi hálózaton a lehetséges hozzáférési zárok használata nélkül feltölt egy fényképet a fiókjába, hallgatólagosan hozzájárul a fénykép keresőmotorok általi terjesztéséhez. Egy hozzájárulás nélkül, jogellenesen készített felvétel WhatsApp-csoportban, vagy bármely internetplatformon való közzététele a képmáshoz való jog sérelmét valósítja meg.⁸¹⁸

A jogtudományi álláspont szerint a fénykép pusztán interneten való közzététele nem jogosít fel más internetes felhasználókat a további felhasználásra.⁸¹⁹

A fénykép Facebook-oldalra helyezése nem jelenti azt, hogy hallgatólagosan hozzájárulna annak egy másik weboldalon történő reprodukciójához.⁸²⁰

Ez különösen igaz azokra az esetekre, amikor a kép további terjesztésére az engedélyezett felhasználói körön kívül, és egy teljesen más kontextusban kerül sor. Ezen a megítélésen nem változtat az a körülmény sem, ha a felhasználó maga töltötte fel a fényképet, nem használta a lehetséges hozzáférési blokkokat, ezért nyilvánosan hozzáférhetővé tette a képet.⁸²¹

A tényállások megítélésénél különleges szerepet játszik az, hogy a felvétel további felhasználására milyen körülmények között kerül sor. A megbízhatatlan oldalakon és a

⁸¹⁴ Gounalakis, 2019: 551.

⁸¹⁵ OLG München K&R 2016, 424 – Internetpranger: Presseveröffentlichung eines Fotos aus sozialem Netzwerk nur mit Einwilligung (Urteil vom 17. 03. 2016, 29 U 368/16) Leitsatz 2. „Das Hochladen eines Fotos in einem Social Network stellt keine Einwilligung in die Weiterverbreitung des Fotos durch Dritte außerhalb des Kreises der zugriffsberechtigten Mitglieder des Netzwerks im Rahmen eines gänzlich anderen Kontextes dar.“

⁸¹⁶ OLG Köln, MMR 2011, 323, 324 – Facebook-Profilbild.

⁸¹⁷ BGH GRUR 2010, 628 Tz. 36 – Vorschaubilder I; OLG Köln, MMR 2011, 323; OLG München Urteil vom 01. 03. 2018 29 U 1156/17.

⁸¹⁸ LG Frankfurt, MMR 2016, 482 – WhatsApp-Gruppe.

⁸¹⁹ BGH, Urt. v. 19. 10. 2011 (Az. I ZR 140/10), GRUR 2012, 602, Rn. 15; Vö. Ohly, 2012: 983–992.

⁸²⁰ 1 OLG München, Urt. v. 17. 3. 2016 (Az. 29 U 368/16, LG München I), MMR 2016, 414, 415.

⁸²¹ Wanckel, 2012: Rn. 138; Lauber-Rönsberg, 2016: 749.

reklámcélból való felhasználás hallgatólagos hozzájárulás esetén nem megengedett. Így például egy foglalkoztatási háló (iskola, felsőoktatási intézmény, munkaadó stb.) keretében megjelenő online állás csak a szakmai környezetben való továbbításra ad felhatalmazást.

Az Alaptörvény 1. §-a és 2. §-a értelmében az általános személyiségi jogok védelme kiterjed a profil védelmére is,⁸²² ami a közösségi média korában különleges jelentőséget nyer, mivel számos internetes alkalmazás – a közösségi hálózatoktól az intelligens alkalmazásokig, illetve az online boltokig – a felhasználói profil adatok gyűjtésére és feldolgozására támaszkodik. Ez önmagában nem is lenne problematikus, hiszen a felhasználói profilokat az érintettek hozzák létre.⁸²³ A személyiségvédelem ezen aspektusának problémája abban áll, hogy gyorsan csökken a saját profil feletti adatszuverenitás, s ezáltal megkérdőjeleződik az érintett felek hozzájárulási nyilatkozatainak hatékonysága.

3.5. Elfeledtetéshez való jog

Az „elfeledtetéshez való jog” (*Recht auf Vergessenwerden*) az új európai adatvédelmi jog intézményévé vált. A GDPR 17. cikk (1) bekezdése alapján „az érintett jogosult arra, hogy kérésére az adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül törölje a rá vonatkozó személyes adatokat, az adatkezelő pedig köteles arra, hogy az érintettre vonatkozó személyes adatokat indokolatlan késedelem nélkül törölje, ha az alábbi indokok valamelyike fennáll:

- a) a személyes adatokra már nincs szükség abból a célból, amelyből azokat gyűjtötték vagy más módon kezelték;
 - b) az érintett visszavonja a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja vagy a 9. cikk (2) bekezdésének a) pontja értelmében az adatkezelés alapját képező hozzájárulását, és az adatkezelésnek nincs más jogalapja;
 - c) az érintett a 21. cikk (1) bekezdése alapján tiltakozik az adatkezelése ellen, és nincs elsőbbséget élvező jogszerű ok az adatkezelésre, vagy az érintett a 21. cikk (2) bekezdése alapján tiltakozik az adatkezelés ellen;
 - d) a személyes adatokat jogellenesen kezelték;
 - e) a személyes adatokat az adatkezelőre alkalmazandó uniós vagy tagállami jogban előírt jogi kötelezettség teljesítéséhez törölni kell;
 - f) a személyes adatok gyűjtésére a 8. cikk (1) bekezdésében említett, információs társadalommal összefüggő szolgáltatások kínálásával kapcsolatosan került sor.
- Ez utóbbi szolgáltatások körébe tartozik például a média, a webshopok, illetve az online játékok.”

⁸²² BVerfGE 65, 1 (42) = NJW 1984, 419 (424).

⁸²³ Bull, NVwZ 2011, 257 (262), betont zu Recht, dass es nicht um eine generelle Verhinderung von Persönlichkeitsprofilen gehen kann.

A törlési kötelezettség alól a GDPR 17. cikk (3) bekezdésében szabályozott kivételek ismertek. Az alábbi esetkörökben szükséges az adatkezelés:

- 1) a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való jog gyakorlása céljából;
- 2) a személyes adatok kezelését előíró, az adatkezelőre alkalmazandó uniós vagy tagállami jog szerinti kötelezettség teljesítése, illetve közérdekből vagy az adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlása keretében végzett feladat végrehajtása céljából;
- 3) a 9. cikk (2) bekezdése h) és i) pontjának, valamint a 9. cikk (3) bekezdésének megfelelően a népegészségügy területét érintő közérdek alapján;
- 4) a 89. cikk (1) bekezdésével összhangban a közérdekű archiválás céljából, tudományos és történelmi kutatási célból vagy statisztikai célból, amennyiben az (1) bekezdésben említett jog valószínűsíthetően lehetetlenné tenné vagy komolyan veszélyeztetné ezt az adatkezelést; vagy
- 5) jogi igények előterjesztéséhez, érvényesítéséhez, illetve védelméhez.

Az Európai Unió Bírósága 2014. május 13. napján egy előzetes döntéshozatali eljárás keretében a Google Inc. és egy spanyol napilap kiadóját arra kötelezte, hogy egy spanyol állampolgár személyes adatait az indexből távolítsa el és a jövőben az adatokhoz való hozzáférést akadályozza meg. Ez az ítélet a „*Recht auf Vergessenwerden*” kulcsszó alatt vált ismertté. A döntés alapját képező tényállás szerint 2010. március 5-én a spanyol állampolgársággal és spanyolországi lakóhellyel rendelkező M. Costeja González panaszt nyújtott be, a különösen Katalóniában nagy példányszámban megjelenő napilap kiadójával, a *La Vanguardia Ediciones SL*-l, valamint a Google Spainnel és a Google Inc.-vel szemben. A panasz alapja az volt, hogy ha egy internethasználó beírja M. Costeja González nevet a Google-csoport keresőmotorjába (a továbbiakban: Google Search), akkor a *La Vanguardia* napilap két oldalára, vagyis az 1998. január 19-i, illetve az 1998. március 9-i oldalára mutató linkeket talál, amelyek M. Costeja González nevét egy társadalombiztosítási tartozás behajtására irányuló lefoglalással kapcsolatos ingatlanárveréssel összefüggésben említő közleményt tartalmaznak. M. Costeja González e panaszában egyrészt azt kérte, hogy a bíróság kötelezze a *La Vanguardia*-t arra, hogy törölje, vagy módosítsa a közleményt oly módon, hogy személyes adatai ne jelenjenek meg, vagy alkalmazzon a keresőmotorok által biztosított bizonyos eszközöket ezen adatok védelme érdekében. Másrészt azt kérte, hogy a Google Spain, vagy a Google Inc.-t kötelezzék személyes adatai oly módon történő törlésére, vagy felismerhetetlenné tételére, hogy ezen adatok ne legyenek a keresési találatok között, és ne kapcsolódjanak a *La Vanguardia* linkjeihez. M. Costeja González ezzel összefüggésben azt állította, hogy a lefoglalás már több éve teljesen rendeződött, és annak említése már egyáltalán nem releváns. A bíróság álláspontja szerint a 95/46 irányelv 12. cikkének b) pontját és 14. cikke első albekezdésének

a) pontját úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezésekben foglalt jogok tiszteletben tartása érdekében, és amennyiben az ott előírt feltételek ténylegesen teljesülnek, a keresőmotor működtetője köteles arra, hogy az egy személy nevére való keresés nyomán megjelenő találati listáról törölje a harmadik fél által közétett és e személlyel kapcsolatos információkat tartalmazó weboldalakra mutató linkeket abban az esetben is, ha ezt a nevet, vagy az ilyen információkat korábban, vagy egyidejűleg nem törölték ezekről a weboldalakról, mégpedig adott esetben akkor is, ha önmagában az említett oldalakon történő közzététel jogszerű.⁸²⁴

A német adatvédelmi törvény (Bundesdatenschutzgesetz, BDSG)⁸²⁵ is szabályozza a törlési igényt. A BDSG 35. § (2) bekezdés 2. mondat 1. pontja alapján akkor lehet a személyes adatot törölni, ha a tárolása nem megengedett. A tárolás megengedhetősége kérdésében a BDSG 28. és 29. §-ai tartalmaznak rendelkezéseket. A Landgericht Frankfurt egyik konkrét ítéletében⁸²⁶ arra a kérdésre kereste a választ, hogy előterjeszhető-e törlési igény egy olyan újságcikkre vezető Google-keresési eredmény kapcsán, amely egy ismert cég ügyvezetője egészségi állapotára vonatkozó adatokat tartalmaz, és emellett a cég finansziális bizonytalanságáról tudósít. A felperes a „*Recht auf Vergessenwerden*” alapján a keresési eredmény törlése iránti igényt terjesztett elő. A bíróság döntésében megállapította, hogy a hat-, illetve négyéves keresési eredmények megsértették a felperes személyiségi jogát. Az elfeledtetéshez való jog nem követeli meg az érintett személy vezetői tevékenységéről szóló hatéves jelentésekből származó keresési eredmények eltávolítását, ha közérdek fűződik a tudósításhoz.⁸²⁷ A bíróság álláspontja szerint, ha a keresési eredmény mögött található üzenet az érintett személy egészségügyi adatait tartalmazza, akkor lehetséges és szükséges az egyes esetekben mérlegelni. Ebben szerepet játszhat, ha az információ konkrét, vagy csak homályos és általános.⁸²⁸ A bíróság megállapította, hogy „*a személyiségi jogok egyedi jellege miatt a személyiségi jog, mint keretjog hatálya nem érvényesül teljes mértékben, hanem először az egyedi eset sajátos körülményeit, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezménye által érintett alapvető jogokat és garanciákat figyelembe véve kell az alapvető jogok által védett ütköző érdekek mérlegelésével dönteni. A személyes jogok megsértése tehát csak akkor jogellenes, ha az érintett személy érdekei meghaladják a másik fél védelemre érdemes érdekeit (...)*”⁸²⁹

⁸²⁴ A Bíróság ítélete (nagytanács), 2014. május 13. Google Spain SL és Google Inc. kontra Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) és Mario Costeja González. Az Audiencia Nacional (Spanyolország) által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem. C-131/12. sz. ügy.

⁸²⁵ Bundesdatenschutzgesetz vom 30. Juni 1977 (BGBl. I S. 2097), das durch Artikel 12 des Gesetzes vom 20. November 2019 (BGBl. I S. 1626) geändert worden ist.

⁸²⁶ LG Frankfurt a. M., Urteil vom 26. 10. 2017 – 2-03 O 190/16 =LG Frankfurt BeckRS 2017, 132368 – Zum Recht auf Vergessenwerden.

⁸²⁷ LG Frankfurt BeckRS 2017, 132368 – Zum Recht auf Vergessenwerden, Leitsatz 2.

⁸²⁸ LG Frankfurt BeckRS 2017, 132368 – Zum Recht auf Vergessenwerden, Leitsatz 3.

⁸²⁹ LG Frankfurt BeckRS 2017, 132368 – Zum Recht auf Vergessenwerden.

A személyes adatok közzétételével kapcsolatos jogos sajtóaggodalmaik és az információk önrendelkezés jogának egyensúlyba hozásakor a beavatkozás súlyát csökkentheti az a tény, hogy a személyes adatok a korábbi évek sajtójelentései alapján a nyilvánosság számára ismertté váltak, és továbbra is elérhetőek az interneten.⁸³⁰

4. Közéleti szereplők személyiségi jogvédelme

A közéleti szereplői minőség a médiajogban is elsősorban a képmáshoz való jog kapcsán nyer hangsúlyt. A képmás nyilvánosságra hozatalának elfogadhatósága a KUG 23. § (1) bekezdés 1. pontjából fakad, amely az érintett személy hozzájárulása nélkül teszi lehetővé a kortárs történelem/jelenkor területéről származó portrék terjesztését, megjelenítését, feltéve, hogy azok nem sértik az ábrázolt jogos érdekeit.

A képfelvételek közelmúlt területéről származóságának szűrőfaktorai az aktuális események (Zeitgeschehen). Ugyanakkor ez a kifejezés nem értelmezhető szűken. A nyilvánosság információszükségletét illetően nemcsak a történelmi-politikai jelentőségű eseményeket foglalja magában, hanem általában az aktuális eseményeket is, azaz az általános társadalmi érdeklődésre számot tartó összes kérdést. Ezáltal a közérdek kerül fókuszba. A sajtószabadság és a véleménynyilvánítás szabadsága középpontjában az áll, hogy a sajtónak elegendő mozgástere van azon jogi kereteken belül, amelyben eldöntheti, hogy mi a közérdek, közügy. Az információ iránti érdeklődés azonban nem korlátlan, az ábrázolt személy személyes szférájába való behatolást – a korábban már elemzett – arányosság elve korlátozza.⁸³¹

A sajtótudósítások fontosságának elismerése a közvélemény és az egyén véleményének kialakításában nem jelenti automatikusan azt, hogy az ábrázolt személy képmásvédelme háttérbe szorulna, s ezáltal a médiatermékek általi bármilyen ábrázolás alkotmányosan garantált lenne.⁸³² A két érdekerület közötti egyensúly megteremtése körében figyelembe kell vennie a sajtó Alaptörvényből eredő jogát,⁸³³ mely alapján újságírói kritériumok alapján döntendő el, hogy mi tartozik a közérdek körébe.⁸³⁴ Mivel a kép önmagában nem tartalmaz olyan állítást, amely fontos a közvélemény alakítása szempontjából, információk értékét a kapcsolódó szójelentés összefüggésében kell meghatározni.⁸³⁵ Ilyen módon a képek kiegészíthetik a szójelentést, és ezáltal hozzájárulhatnak a leírt valóság megerősítéséhez. Az egymással ütköző jogi érdekek kiegyensúlyo-

⁸³⁰ BGH GRUR 2014, 200 [BGH 05. 11. 2013 – VI ZR 304/12] Rn. 11 – Zulässige Veröffentlichung von Vornamen und Alter des Kindes eines Prominenten – Mascha S.

⁸³¹ BGH 27. 09. 2016 – VI ZR 310/14.

⁸³² BVerfG GRUR 2008, 539 – Caroline von Hannover.

⁸³³ Alaptörvény 5. § (1) bekezdés: Die Pressefreiheit und die Freiheit der Berichterstattung durch Rundfunk und Film werden gewährleistet.

⁸³⁴ BVerfG GRUR 2000, 446 – Caroline von Monaco; BVerfG GRUR 2008, 539 – Caroline von Hannover.

⁸³⁵ BVerfG GRUR 2008, 539 – Caroline von Hannover.

zása során a médiatudósítás tartalma döntő jelentőségű. Különösen fontos, hogy a média egy adott esetben a közérdekű kérdést komolyan és tényszerűen tárgyalja-e úgy, hogy az kielégítse a nyilvánosság információ iránti igényét és hozzájáruljon a közvélemény alakításához, vagy csak az olvasók kíváncsiságát kívánja kielégíteni egy jelenkori eseményre való hivatkozás nélkül. A képi jelentés információtartalmát a személyi portré elhelyezésének általános összefüggésében kell meghatározni, különös értékelésbe be kell vonni a sajtótudósítás okát és a rögzítés körülményeit is.⁸³⁶ A BGH már egy korai ítéletében akként fogalmazott, hogy a jogalkotó ezzel a közszereplők képi ábrázolása utáni általános igényt ismerte el.⁸³⁷ A *Caroline von Monaco IV.* ítélet tekintetében a jogalkalmazási gyakorlat State of the Artjának, amelyben az Alkotmánybíróság az általános személyiségi jog és a médiajog keretében foglalkozott a képmáshoz való joggal. Az alapul fekvő tényállás szerint Caroline von Monaco hercegnő magánéleti aktivitásait ábrázoló képfelvételek jövőbeni nyilvánosságra hozatalától való eltiltásra kérte kötelezni az alperest. A tényállás alapját olyan paparazzi felvételek képezték, amelyek a monacói hercegnőt egy kísérőjével közösen elköltött étkezésnél ábrázolták egy kerti étteremben, vagy éppen szabadidős aktivitások körében, mint lovaglás, pádelezés, sétálás, bevásárlás, némely esetben a gyermekei kíséretében. Az LG Hamburg részben adott helyt a keresetnek. A jogorvoslat során a BGH megállapította, hogy a magánszféra védelme nem korlátozódik a saját ház területére. Később a felperes alkotmányjogi panaszt nyújtott be. Az Alkotmánybíróság döntésében megállapította, hogy az általános személyiségi jog hatását harmadik személyek között is kifejti, és az általános személyiségi jog magában foglalja a képmáshoz való jog védelmét is. A bíróság kifejtette, a képmáshoz való jog a jogosultja számára egy alapvető befolyásolási és döntési lehetőség, amennyiben a saját magát ábrázoló képfelvétel elkészítéséről, felhasználásáról van szó.

Különösen a politikusok egyre inkább ki vannak téve az internetes kommunikáció új formájának, az úgynevezett mémeknek. A mém egy felhasználó által létrehozott kép- és esetleg szövegkombináció, amely vírusosan terjed az internet különböző variációiban.⁸³⁸ Ha egy vagy több politikus fotóját használják mém alapjául, az az Alaptörvény 1–2. §-ai alapján a saját képmáshoz való jogukat érinti. Ugyanakkor amennyiben a mémek politikai kontextusban jelennek meg tematikus viták során, úgy azok a véleménynyilvánítás szabadságának az Alaptörvény általi védelme alá esnek. A mémek jogi elfogadhatósága szempontjából mindig az érintett alapvető jogok megfelelő mérlegelése követendő. A fotómontázsok hasonló problémájával kapcsolatos joggyakorlat két külön egyértelmű korlátot mutat. Egyrészt a mémet, mint fotómontázst, nem szabad hamis ténybeli állításokhoz felhasználni oly módon, hogy azt az átlagos néző ne ismerné

⁸³⁶ BGH GRUR 2017, 302; OLG München Urteil vom 01. 03. 2018 29 U 1156/17.

⁸³⁷ BGHZ 20, 345 – Paul Dahlke.

⁸³⁸ Maier, 2016: 397.

fel manipulációként.⁸³⁹ A véleménynyilvánítás szabadsága szempontjából [Alaptörvény 5. § (1) bekezdése] az általuk közvetített téves információk nem érdemesek védelemre, mivel nem szolgáltatnak megfelelő alapot a vélemény kialakításához.⁸⁴⁰ Másodsor, a mémek nem sérthetik az emberi méltóságot [Alaptörvény 1. § (1) bekezdés]. Az emberi méltóság megsértése feltételezhető például, ha a hangsúly nem a tényekre, hanem az ábrázolt személy lealacsonyítására, megaláztatására helyeződik, függetlenül attól, hogy melyik politikus, vagy híresség az érintett.

5. A jogsérelemekért való felelősségi kérdések

A közösségi média magánjogi érdekek megsértése miatti felelőssége többnyire a médiavállalkozások saját tartalomért való felelősségén nyugszik. Mivel azonban a közösségi média nemcsak saját, vagy más médiavállalkozások által gyártott tartalmat tesz nyilvánossá, hanem közvetítésével harmadik személyek is megnyilvánulhatnak, így jogosan felmerül a kérdés, miként és hogyan áll fenn a közösségi média felelőssége. A válasz a médiajogi terjesztési felelősségen nyugszik. Ez abból az alapvetésből indul ki, hogy az idegen megnyilvánulásokat átvevő mediaszolgáltatóknak a közzétett megnyilvánulások kapcsán számolniuk kell azzal, hogy hiányozhat a saját és felelősségteljes elhatárolódás. Az interneten megvalósuló kommunikáció területére a Telemedien-gesetz számtalan speciális szabályozást, valamint a terjesztési felelősség szabályozása alóli kivételt tartalmaz.

A német jogalkotó az 1997. július 22-én elfogadott információs és kommunikációs szolgáltatások törvény (más néven multimédia törvény) rendelkezéseinek⁸⁴¹ bevezetésével már meghatározott speciális szabályokat a terjesztői felelősségre. A törvény, amely egységes keretszabályozást tartalmaz az elektronikus információs és kommunikációs szolgáltatás különböző használati lehetőségeire, más törvényekkel, mint például a tagállamok mediaszolgáltatásairól szóló állami szerződéssel⁸⁴² együtt az 1990-es évek óta jogilag leköveti az internet fejlődését.

⁸³⁹ BGH NJW 2006, 603, 605 – Satirische Fotomontage; LG München I AfP 2016, 89.

⁸⁴⁰ BVerfG NJW 1980, 2072, 2073; BGH NJW 2006, 603, 605 – Satirische Fotomontage.

⁸⁴¹ Gesetz zur Regelung der Rahmenbedingungen für Informations- und Kommunikationsdienste (röviden Informations- und Kommunikationsdienste, IuKDG). A törvény 1997. augusztus 1-jén, illetve 1998. január 1-jén lépett hatályba.

⁸⁴² A mediaszolgáltatásokról szóló állami szerződés valamennyi német tagállam közötti állami szerződés volt, amely 1997. augusztus 1-jén lépett hatályba, s 2007. március 1-jéig volt hatályban. Célja egységes szabályok létrehozása volt az elektronikus információs és kommunikációs szolgáltatások különféle felhasználásaira.

2007. január 18-án fogadta el a német Bundestag a Telemédiatörvényt⁸⁴³ (*Telemediengesetz*), amely az internetjog alapvető szabályozási keretrendszere.⁸⁴⁴ Történetisége évekkel korábbra nyúlik vissza. 1997-ben fogadta el a Bundestag az első Teledienstgesetz-t,⁸⁴⁵ amely már Európa-szerte elsőként szabályozta az internetszolgáltatók felelősségére vonatkozó szabályokat. A TGM fókuszában a telemédia kifejezés áll. A korábbi szabályozások a teleszolgáltatások és a médiaszolgáltatások közötti különbségtételt alkalmazták. Teleszolgáltatások alatt értették mindenekelőtt az interneten igénybe vehető áru- és szolgáltatásnyújtást. A médiaszolgáltatások körébe tartoztak például a folyóiratok, újságok, hírmagazinok online ajánlatával összefüggő szerkesztőségi munkák. Ez a differenciálás szűnt meg a törvény hatálybalépésével, egységesen alkalmazva a telemédia, illetve telemédiaszolgáltatás kifejezéseket.⁸⁴⁶

6. A jogorvoslat specialitásai, a jogérvényesítés eljárási kérdései, intézményei, útjai és a jogsértő magatartás abbahagyása

Az abbahagyásra irányuló igény érvényesítésének a BGB 1004. §-ának analógiájára⁸⁴⁷ négy feltétele van: 1) az általános személyiségi jog, mint védelemben részesítendő jogi érdek fennállta, 2) az általános személyiségi jogot sértő, valótlan, vagy jó hírnevet sértő ténybeli állításban megnyilvánuló magatartás, 3) a magatartás jogellenessége, 4) a magatartás megismétlésének komoly veszélye.

Abbahagyásra irányuló igény mind tényállítás, mind véleménynyilvánítás esetén megalapozott, illetve képmás nyilvánosságra hozatala esetén is alkalmazható.⁸⁴⁸ Az igény többnyire gyorsított eljárásban kerül érvényesítésre.⁸⁴⁹

Válaszadás (Gegendarstellung)

A válaszadás joga a média által sérelmet szenvedettek bázisjogának is nevezhető a német jogban, mivel annak foganatosítására vonatkozik a legkevesebb gyakorlati és jogi előírás. Mint speciális médiajogi jogintézmény, irányadó normatív rendelkezései nem a civil jog, hanem az egyes tagállami sajtó-, illetve médiatörvényekben találhatóak.⁸⁵⁰ A tagállamok sajtójogi törvényei nagyrészt egyezők, csak néhány részletben vannak különbségek.

⁸⁴³ Gesetz zur Vereinheitlichung von Vorschriften über bestimmte elektronische Informations- und Kommunikationsdienste.

⁸⁴⁴ A törvény megszületéséről, magáról a törvényről részletesen: Hoeren, 2007: 801–806.

⁸⁴⁵ Gesetz über die Nutzung von Telediensten.

⁸⁴⁶ Maga a törvény is mindkét terminus technicust alkalmazza.

⁸⁴⁷ Oberlandesgericht Köln Az. 15 U 132/18 / Urteil vom 21. 02. 2019.

⁸⁴⁸ Boksanyi, 2014: 12.

⁸⁴⁹ Boksanyi, 2014: 12.

⁸⁵⁰ Így többek között: Berliner Pressegesetz Vom 15. Juni 1965. 10. §; Pressegesetz für das Land Nordrhein-Westfalen 11. §; Hamburgisches Pressegesetz 11. §; Gesetz über die Presse (Landespressegesetz) Vom 14. Januar 1964 Pressegesetz Baden-Württemberg 11.§; Pressegesetz des Landes Brandenburg (Brandenburgisches Landespressegesetz 12. §).

A sajtótörvényi rendelkezések alapján a periodikus folyóiratok felelős szerkesztői és kiadói kötelesek a sajtómegjelenésben szereplő ténybeli nyilatkozattal érintett személyek, vagy testületek válaszát megjelentetni. A kötelezettség kiterjed a folyóirat összes, a tényállítást megjelentető későbbi kiadásaira is. A válasz megjelentetésétől el lehet tekinteni, ha az érintettnek a közzététel nem áll érdekében, ha a válasz terjedelme nem megfelelő, vagy ha a sajtómegjelenés kizárólag üzleti célokat szolgáló hirdetés.⁸⁵¹

A válaszadási igény csakis és kizárólag a tényállításokra korlátozódik. Az igény független a kifogásolt tényállítás igazságtartalmától. Az igény tartalma a sérelmet szenvedett fél által megformált tényállítás, ellentényállítás ingyenes nyilvánosságra hozatala, a sérelmet okozó média által. A viszontválaszt a média ugyanazon helyén kell megjelentetni,⁸⁵² amivel elérhető, hogy ugyanolyan hatással bírjon a viszontválasz, mint amilyen hatással a tényállítás bírt. A telemédia számára hasonló igényt teremt a Staatsvertrag für Rundfunk und Telemedien (Rundfunkstaatsvertrag).

A tényállítások mellett a képfelvétel nyilvánosságra hozatala is alapot teremthet a válaszadás iránti igény érvényesítésére. Ez különösen igaz azokban az esetekben, amikor egy fotómontázs első alkalommal való nyilvánosságra hozatala azt a képzetet közvetíti, mintha az ábrázolt szituáció valósággalappal bírna.⁸⁵³

Vagyoni károk

A BGH már a korai döntéseiben elismerte az általános személyiségi jog megsértése esetén a materiális károk megtérítésére vonatkozó igényt.⁸⁵⁴ Az alapul fekvő tényállás szerint az alperesi sajtófotós 1951. december 7. napján azzal kereste fel Paul Dahlke híres színházi és filmszínészt, hogy a sajtó számára fényképfelvételeket készítsen róla. Köztük készültek olyan felvételek is, melyek a színészt a fotós NSU-Lambrett motorján ábrázolták. Ilyen motorkerékpárral a színész maga nem rendelkezett. A fotóriporter később – 40 DM ellenében – reklámcélokra a másodrendű alperes rendelkezésére bocsátotta ezt a felvételt. A színész fényképfelvétel készítéséhez megadott hozzájárulása nem terjedt ki reklámcélokra. A BGH az általános személyiségi jog megsértése miatt kártérítés fizetésére kötelezte az alpereseket, melynek mértékét az elmaradt licenciadíj összegében állapította meg. A bíróság a szerzői joghoz kapcsolt akkori jogalkalmazási gyakorlatot alkalmazta a személyiségi jog megsértése esetére, amikor is a károsult szerzői jogilag védett jogának sérelme esetére a jogsértő az elmaradt licenciadíj megfizetésére köteles.

⁸⁵¹ Berliner Pressegesetz 10. § (1) és (2) bekezdés; Pressegesetz für das Land Nordrhein-Westfalen 11. § (1) és (2) bekezdés; Pressegesetz Baden-Württemberg 11. § (1) és (2) bekezdés; Brandenburgisches Landespressegesetz 12. § (1) és (2) bekezdés.

⁸⁵² BVerfGNJW 1988, 1381.

⁸⁵³ LG München I NJW 2004, 606 – Oliver Kahn; Boksanyi, 2014: 14.

⁸⁵⁴ BGHZ 20, 345 – Paul Dahlke (BGH, 08. 05. 1956 – I ZR 62/5).

Immateriális sérelmek

Az általános személyiségi jog a BGB 823. §-a szerinti „sonstiges Recht”-ként nyert elismerést az ún. Leserbrief ítéletben, majd később a BGB 847. § analógiájára a Herrenreiter-döntésben⁸⁵⁵ a BGH elismerte a fájdalomdíjigényt, a Ginseng-ítéletben⁸⁵⁶ pedig tovább differenciálta és a következő évtizedekben alkotmányjogi szempontból is megalapozta⁸⁵⁷ a judikatúra uralkodó álláspontját. 1994-ben a Caroline von Monaco I. döntéssel paradigmaváltásra került sor két szempontból: egyrészt a BGH feladta a fájdalomkompenzációs megközelítést (ami rejtetten vagy nyíltan a BGB 847. §-án alapult), és kifejlesztette az úgynevezett „pénzbeli kompenzációs igényt” („*Geldentschädigungsanspruch*”). Mindemellett ezt az új jogkövetkezményt prevenció funkcióval is gazdagította. Ahogy az ítélet fogalmaz: „az általános személyiségi jog megsértésének kompenzációja esetén valószínűleg nem a BGB 847. § szerinti fájdalomdíjról, hanem egy olyan jogorvoslatról van szó, amely visszavezethető az Alaptörvény 1. és 2. §-aiban foglalt védelemre. A pénzbeli kompenzáció adásának az elismerése azon az elképzelésen alapul, hogy ilyen igény nélkül az emberi méltóság és a becsület megsértése gyakran szankció nélkül maradna azzal a következménnyel, hogy a személyiség jogvédelme devalválódna.”⁸⁵⁸

A *Schmerzensgeld* (fájdalomdíj) klasszikus kompenzációs és elégtételi funkciója paradigmaváltáson ment keresztül, s annak ellenére, hogy a *Geldentschädigung* jogi természetét alapvetően a fájdalomdíj jogalkalmazási gyakorlata rajzolta, a BGH a Caroline von Monaco I. döntésében szakított a fájdalomdíj-funkció-felfogásával, s kinyilvánította, „*eltérően a fájdalomdíj igénytől, az általános személyiségi jog sérelme miatt érvényesíthető »Geldentschädigungra« vonatkozó igény érvényesítése során a sérelmet szenvedett kompenzációja áll az igényérvényesítés előterében. (...) Ezen kívül a jogkövetkezménynek prevenció szempontokat kell szolgálnia.*”⁸⁵⁹ Mindez azzal a következménnyel járt, hogy az elégtételi funkció háttérbe szorult, illetve első alkalommal kerültek az általános prevenció szempontok figyelembevételre.

Az immateriális sérelmek miatti pénzbeli igénynek (*Geldentschädigung*) továbbra is kettős alapja van, egyrésztől feltétel, hogy súlyos személyiségi jogsérelem álljon fenn,⁸⁶⁰ másrésztől érvényesül a Ginseng ítélet óta uralkodó szubszidiaritás elve, vagyis csak akkor érvényesíthető, ha a jogsérelem más megfelelő módon (mint például visszavonás, javítás, helyesbítés, válaszadás útján) nem kompenzálható, nem egyenlíthető ki, nem állítható helyre.⁸⁶¹ A szubszidiaritás ultima ratio elve azon a feltevésen alapul,

⁸⁵⁵ BGHZ 26, 349 = NJW 1958, 827 – Herrenreiter.

⁸⁵⁶ BGHZ 35, 363 = NJW 1961, 2059 – Ginseng.

⁸⁵⁷ BVerfGE 34, 269 = NJW 1973, 1221 – Soraya.

⁸⁵⁸ BGHZ 128, 1 = NJW 1995, 861 – Caroline von Monaco I.

⁸⁵⁹ BGHZ 128, 1 = NJW 1995, 861 – Caroline von Monaco I.

⁸⁶⁰ LG Wiesbaden: Amtspflichtverletzende Äußerungendes Pressesprechers der StA gegenüber Medien – LG Wiesbaden, Urteil vom 3. 6. 2015 – 10 O 80/12 – NJW 2015, 2975 – Leitsatz 5.

⁸⁶¹ NJW 2016, 737; NJW 2014, 2000, NJW 2017, 2369.

hogy a pénzbeli kompenzáció az ok és az összeg szempontjából nem vezethet az Alaptörvényben szabályozott sajtó- és médiaszabadság⁸⁶² aránytalan sérelméhez. A védelemben részesítendő jogtárgy ez esetben a médiatudósítások szabadsága. Az LG Köln az ún. *Kachelmann* esetben számos médiatudósítást éppen a szubszidiaritás elvére figyelemmel nem szankcionált. Konkrét esetben a per felperese korábban nem érvényesített más jogkövetkezményt, így például nem kérte a kiadótól a jogsértő magatartás abbahagyását, így a bíróság úgy ítélte meg, hogy a pénzbeli kompenzáció ki van zárva.⁸⁶³ A bírósági gyakorlat azt mutatja, hogy a több súlyos személyiségsérelem nagyobb összeget generál, ugyanakkor a szubszidiaritás elvének érvényesülése megköveteli, hogy legalább a jogsértő magatartás abbahagyása iránti igényt érvényesítse a sérelmet szenvedett.⁸⁶⁴

Összegszerűségét tekintve az egyedi körülményekre épül, esetspecifikus, ami kiegyensúlyozott és megfelelő kompenzációs összegekhez vezet, bár – a szakirodalomban megjelent vélemény szerint – egyes esetekben kívánatos lenne az ultima ratio elv következetesebb alkalmazása.⁸⁶⁵ Az összegszerűséget befolyásoló funkciósfaktorokat, így a kompenzációt és prevenciót a BGH kijelölte a *Caroline von Monaco I.* ítéletében, ugyanakkor általuk sem garantálható a személyiség kielégítő védelme. A bírói jogalkalmazási gyakorlatban látható, hogy a személyiségi jogsértés súlya, terjedelme, a nyomtatott kiadvány terjesztésének mértéke és az internetes cikk kattintásainak száma nagy szerepet játszik az összegszerűség megállapítása során.⁸⁶⁶

Felhasznált források jegyzéke

- [1] Boksanyi, Sabine (2014): Presserecht. In: Wandtke, Artur-Axel – Ohst, Claudia (Hrsg.): *Persönlichkeitsrecht und Medienstrafrecht*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH&Co. pp. 1–50.
- [2] Branahl, Udo (2013): *Medienrecht: Eine Einführung*. Wiesbaden: Springer Verlag.
- [3] Fischer, Joerg K. (2008): *Medienrecht und Medienmärkte*. Berlin–Heidelberg: Springer Verlag.
- [4] Bull, Hans Peter (2011): Persönlichkeitsschutz im Internet: Reformeifer mit neuen Ansätzen. *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, No. 5, pp. 257–262.
- [5] Eglinski, Kristin (2017): *Bildberichterstattung im 21. Jahrhundert: das Recht am eigenen Bild bei Kriminalberichterstattungen: ein Rechtsvergleich zum US-*

⁸⁶² Art. 5 I GG.

⁸⁶³ *LG Köln*, NJOZ 2015, 1836 und Urt. v. 30. 9. 2015 – 28 O 7/14, BeckRS 2015, 16609.

⁸⁶⁴ *LG Köln*, Urt. v. 30. 9. 2015 – 28 O 2/14.

⁸⁶⁵ Vö. Gounalakis, 2016: 737–744.

⁸⁶⁶ BGHZ 199, 237 – Sächsische Korruptionsaffäre; *LG Wiesbaden*, NJW 2015, 2975 – Christopher Jahns.

- amerikanischen Recht*. Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- [6] Gorunalakis, Georgios (2016): Geldentschädigung bei vorverurteilenden Äußerungen durch Medien oder Justiz. *Neue Juristische Wochenschrift*, No. 69, pp. 737–744.
- [7] Gounalakis, Georgios (2019): Persönlichkeitrechtsschutz in Online-Medien. In: Götting, Horst-Peter – Schertz, Christian – Seitz, Walter (Hrsg.): *Handbuch des Persönlichkeitsrecht*. München: C.H. Beck, pp. 483–538.
- [8] Helle, Jürgen (1990): *Besondere Persönlichkeitsrechte im Privatrecht: Das Recht am eigenen Bild, das Recht am gesprochenen Wort und der Schutz des geschriebenen Wortes*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- [9] Lauber-Rönsberg, Anne – Hartlaub, Anneliese (2017): Personenbildnisse im Spannungsfeld zwischen Äußerungs- und Datenschutzrecht. *Neue Juristischen Wochenschrift*, pp. 1057–1061.
- [10] Maier, Helle (2016): Meme und Urheberrecht. *GRUR*, Vol. 8, No. 9, pp. 397–398.
- [11] Schertz, Christian (1997): *Merchandising*. München: C.H. Verlag Beck.
- [12] Schertz, Christian (2019): Das Recht am eigenen Bild. In: Götting, Horst-Peter – Schertz, Christian – Seitz, Walter (Hrsg.): *Handbuch des Persönlichkeitsrecht*. München: C.H. Beck, pp. 218–272.
- [13] Hoeren, Thomas (2007): Das Telemediengesetz. *Neue Juristische Wochenschrift*, No. 12, pp. 801–806.
- [14] Lauber-Rönsberg, Anne (2016): Das Recht am eigenen Bild in sozialen Netzwerken. *Neue Juristische Wochenschrift*, pp. 744–749.
- [15] Ohly, Ansgar (2012): Zwölf Thesen zur Einwilligung im Internet. *GRUR*, No. 10, pp. 983–992.
- [16] Paschke, Marian (1993): *Medienrecht*. Berlin–Heidelberg: Springer Verlag.
- [17] Ulmer, Eugen (2013): *Urheber- und Verlagsrecht*. Berlin: Springer Verlag.
- [18] Wanckel, Endress (2012): *Foto- und Bildrecht*. München: Verlag C.H. Beck.
- [19] Wüst, Sonnia (2005): Neues Mediengesetz für Rheinland Pfalz. *MMR Zeitschrift für IT-Recht und Digitalisierung*, No. 3.
- [20] <https://rsw.beck.de/cms/?toc=MMR.ARC.200503&docid=140946> (2020. 05. 07.).

Melléklet

Legfontosabb jogi alapok áttekintése

Tagállami sajtótörvény	Sajtó	Sajtószabadság, újságírói gondosság, válaszadás
Tagállami média törvények	Sugárzás TV, rádió, IPTV, streaming, webcasting	Köz /magán műsorszolgáltatás, engedélyezési követelmények, reklámkorlátozások finanszírozás
A rádióról és a televízióról szóló állami szerződés	Telemédia Új médiák	(Online) felelősség, adatvédelem
Telemédia törvény		
Telekommunikációs törvény	Telekommunikáció Telekommunikációs szolgáltatások	Szabályozás Adatvédelem Fogyasztóvédelem
Szerzői jogi törvény	Tartalom Szerzői jogok Kiegészítő jogok	A hasznosítási / használati jogok, átruházhatóság, díjazási kötelezettség
Kiadói törvény	Kiadói jogok	Kiadói szerződés
Art Copyright Act	Képmáshoz fűződő jogok	Hozzájárulás fenntartása
Védjegy törvény	Védjegyjogok	Védjegyvitalom, regisztráció, licencia
Ifjúságvédelmi törvény	A kiskorúak védelme	Megengedhetetlen / fejlődésre káros rendelkezések, hozzáférési, terjesztési korlátozások, indexálás
Büntető Törvénykönyv	Deliktumok	Véleménynyilvánításhoz kapcsolódó számítógépes bűncselekmények
Polgári Törvénykönyv	Polgári jogi igények	Megállapítás, Kártérítés

Forrás: Fischer, 2008: 18.